

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 348

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Arkadiusz Żabiński



Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-422-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Dyfuzja innowacji w regionach transgranicznych...	13
Joanna Buks, Robert Pietrzykowski: Efekty produkcji gospodarstw w Polsce w odniesieniu do WPR w latach 2005-2008	22
Marek Chrzanowski: Wykorzystanie analizy przepływów międzygałęziowych do badania obszarów kooperacji w gospodarce regionu na przykładzie województwa lubelskiego	34
Paweł Dziekański: Metoda taksonomiczna w ocenie środowiskowej konkurencyjności powiatów województwa świętokrzyskiego.....	44
Monika Fabińska: Prorozwojowa gotowość polskich MŚP do absorpcji wsparcia w ramach nowej perspektywy programowej 2014-2020.....	54
Małgorzata Fronczek: Przewaga komparatywna Polski w handlu z Chinami w latach 1995-2012	66
Małgorzata Gasz: Reguły nowego modelu zarządzania gospodarczego na tle kondycji ekonomicznej państw Unii Europejskiej	76
Alina Grynia: Obciążenia fiskalne a konkurencyjność litewskich przedsiębiorstw	91
Anna Jankowska: Struktura obszarowa gospodarstw w krajach bałkańskich kandydujących do UE.....	103
Elżbieta Jantoni-Drozdowska, Maciej Stępiński: Formy aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych w kontekście strategii Europa 2020.....	112
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Podatek bankowy w krajach Unii Europejskiej – ocena implementacji	124
Dariusz Klimek: Transakcje offsetowe jako instrument polityki ekonomicznej w Polsce	134
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: Kierunki działań Unii Europejskiej na rzecz podniesienia konkurencyjności gospodarki	145
Barbara Kutkowska, Ireneusz Ratuszniak: Możliwości finansowania rozwoju obszarów wiejskich w latach 2014-2020 w ramach Polityki Spójności i Wspólnej Polityki Rolnej.....	157
Renata Lisowska: Wpływ otoczenia regionalnego na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w obszarach rozwiniętych i zmarginalizowanych ...	172
Agnieszka Malkowska: Program INTERREG IV A jako instrument wspierania turystyki w województwie zachodniopomorskim	181
Arkadiusz Malkowski: Mały ruch graniczny jako element kształtowania współpracy transgranicznej.....	190
Natalia Mańkowska: E-administracja a efektywność sektora publicznego...	200

Wiesław Matwiejczuk, Tomasz Matwiejczuk: Koncepcja usprawnienia procesu ofertowania w przetargach publicznych.....	210
Elżbieta Izabela Misiewicz: Łączne opodatkowania dochodów małżonków – preferencja podatkowa wspierająca rodzinę.....	220
Andrzej Miszczuk: Dystans instytucjonalny jako uwarunkowanie rozwoju regionów przygranicznych.....	230
Karolina Olejniczak: Polityka klastrów w regionach jako wzmacnianie konkurencyjności MSP.....	239
Małgorzata Pawłowska: Wpływ kapitału zagranicznego oraz własności państwowej na zmiany konkurencji w polskim sektorze bankowym.....	249
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Problem starzejącego się społeczeństwa w dokumentach strategicznych wybranych polskich województw	263
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Social issues in the program's documents of Polish political parties in the elections to the European Parliament of the VIII term.....	274
Robert Pietrzykowski: Rozwój gospodarczy a ceny ziemi rolniczej na przykładzie wybranych państw z Unii Europejskiej	285
Piotr Podsiadło: Pomoc regionalna jako przykład dopuszczalnej warunkowo pomocy publicznej w Unii Europejskiej.....	297
Gabriela Przesławska: Instytucjonalne aspekty w aktualnej debacie ekonomicznej.....	309
Małgorzata Raczkowska: Nierówności ekonomiczne w krajach europejskich.....	319
Jarosław Ropęga: Ograniczenia małych firm w wykorzystaniu zewnętrznych źródeł wsparcia dla ich przetrwania	328
Jerzy Sokolowski: Strategie sprzedaży ofert turystycznych biur podróży.....	339
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Bariery rozwoju przedsiębiorczości sektora MSP na przykładzie województwa lubelskiego.....	349
Andrzej Szuwarzyński: Model DEA do oceny efektywności funkcjonowania publicznych uniwersytetów w Polsce	361
Dariusz Tłoczyński: Accessibility jako instrument kształtowania polskiego rynku usług transportu lotniczego	371
Agnieszka Tomczak: Konwergencja czy dywergencja – kierunki zmian w polityce monetarnej po 1999 r.	384
Adam Wasilewski: Skuteczność wybranych instrumentów finansowych wspierania rozwoju przedsiębiorczości w gminach wiejskich w Polsce....	394
Anetta Waśniewska: Potencjał społeczny gmin Zalewu Wiślanego w latach 2003-2012.....	404
Grażyna Węgrzyn: Źródła informacji dla działalności innowacyjnej w Unii Europejskiej.....	415

Lucyna Wojcieszka: Społeczna odpowiedzialność biznesu wybranych banków komercyjnych na świecie – ocena wymiarów CSR.....	424
Jarosław Wołkonowski: Przyczyny i struktura emigracji obywateli Litwy w okresie 2003-2013	437
Urszula Zagóra-Jonszta: Proces polonizacji górnośląskiego przemysłu w latach 30. XX wieku	449

Summaries

Franciszek Adamczuk: Diffusion of innovation in cross-border regions	21
Joanna Buks, Robert Pietrzykowski: Effects of farms production in Poland with respect to the CAP in the period of 2005-2008	33
Marek Chrzanowski: The use of input-output analysis for the cooperation areas determination in regions on the basis of Lubelskie Voivodeship.....	43
Paweł Dziekański: Taxonomic method in the examination for environmental competitiveness of poviats of Świętokrzyski Voivodeship	53
Monika Fabińska: Pro-development readiness of Polish SMEs for absorption of support under the new programming perspective 2014-2020	65
Małgorzata Fronczek: Revealed Comparative Advantage of Poland in trade with China in the years 1995-2012	75
Małgorzata Gasz: Rules of the new economic model management against economic condition of the European Union states	89
Alina Grynia: Fiscal charges and competitiveness of Lithuanian enterprises	102
Anna Jankowska: The structure of holdings in the Balkan states candidating to the European Union	111
Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maciej Stępiński: Forms of activation of long-term unemployed in the context of the Europe 2020 strategy	123
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The bank tax: an assessment of implementation in the EU member states	133
Dariusz Klimek: Offsets – an instrument of economic policy in Poland	144
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: The European Union activities to improve the regions competitiveness.....	156
Barbara Kutkowska, Ireneusz Ratuszniak: Opportunities of financing the development of rural areas in the years 2014-2020 within the frames of cohesion policy and Common Agricultural Policy	171
Renata Lisowska: Impact of the regional environment on the development of small and medium-sized enterprises in developed and marginalised areas	180
Agnieszka Malkowska: The Program INTERREG IVA as an instrument to support tourism in the West Pomeranian Voivodeship	189

Arkadiusz Malkowski: The small cross-border movement as an element of the cross-border co-operation.....	199
Natalia Mańkowska: E-government and the efficiency of public sector	209
Wiesław Matwiejczuk, Tomasz Matwiejczuk: Concept of public procurement offering process improvement	219
Elżbieta Izabela Misiewicz: Joint taxation of spouses – tax allowance supporting family	229
Andrzej Mischczuk: Institutional distance as a condition for the development of cross-border regions	238
Karolina Olejniczak: Cluster policy in the regions as strengthening the competitiveness of SME	248
Małgorzata Pawłowska: The impact of foreign capital and state capital on competition in the Polish banking sector	261
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Aging population in strategic documents of selected Polish voivodeships	273
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Problematyka społeczna w dokumentach programowych polskich ugrupowań politycznych w wyborach do Parlamentu Europejskiego VIII kadencji ...	284
Robert Pietrzykowski: Economic development and agricultural land prices in selected countries of the European Union.....	296
Piotr Podsiadło: Regional aid as an example of permitted conditionally state aid in the European Union	308
Gabriela Przesławska: Institutional aspects in contemporary economic debate	318
Małgorzata Raczkowska: Economic inequality in the European countries ..	327
Jarosław Ropega: Limitations of small firms in using external sources of support for their survival	337
Jerzy Sokolowski: Strategies for the sale of tourist travel agencies offers	348
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Barriers to the development of enterprise of SMEs sector on the example of the Lublin Voivodeship ..	360
Andrzej Szuwarzyński: DEA model to evaluate the efficiency of the public universities in Poland.....	370
Dariusz Tłoczyński: Accessibility as an instrument for shaping Polish air transport market	383
Agnieszka Tomczak: Convergence or divergence – directions of the monetary policy development after the year 1999	393
Adam Wasilewski: Effectiveness of selected financial instruments supporting entrepreneurship development in rural counties of Poland	403
Anetta Waśniewska: Social potential of communities of the Vistula Lagoon in 2003-2012	414
Grażyna Węgrzyn: Sources of information on innovation within the European Union	423

Lucyna Wojcieszka: CSR of selected commercial banks in the world – dimensions of CSR ratings	436
Jarosław Wolkonowski: Causes and structure of emigration of Lithuania citizens in the period between 2003 and 2013	448
Urszula Zagóra-Jonszta: The process of Polonization of Upper Silesian industry in the 30s of the twentieth century.....	458

Aleksandra Kozłak, Barbara Pawłowska

Uniwersytet Gdański

e-mails: a.kozlak@univ.gda.pl; bpawłowska@ug.edu.pl

KIERUNKI DZIAŁAŃ UNII EUROPEJSKIEJ NA RZECZ PODNIESIENIA KONKURENCYJNOŚCI GOSPODARKI

Streszczenie: Poprawa konkurencyjności regionów Unii Europejskiej od dawna stanowi ważny cel polityki gospodarczej ugrupowania. Poprawie konkurencyjności mają służyć działania podejmowane zgodnie z wytycznymi strategii Europa 2020. Celem artykułu jest identyfikacja polityk sektorowych i horyzontalnych UE, w ramach których podejmowane są te działania ukierunkowane na poprawę konkurencyjności regionów oraz wyodrębnienie i pogrupowanie stosowanych narzędzi. Analiza instrumentów polityki UE zostanie przeprowadzona w podziale na trzy podstawowe grupy w zależności od założonego celu, tzn. mające poprawić wyposażenie w infrastrukturę i dostępność transportową, produktywność kapitału ludzkiego i warunki rozwoju przedsiębiorczości. Artykuł powstał na podstawie prac wykonanych w ramach realizowanego w 7 ramowym programie UE projekcie I-C-EU (*Impact of Transport Infrastructure on International Competitiveness of Europe*)¹.

Słowa kluczowe: konkurencyjność, regiony, Unia Europejska, polityka gospodarcza UE, instrumenty polityki UE, infrastruktura transportu.

DOI: 10.15611/pn.2014.348.13

1. Wstęp

Współcześnie rozwój społeczno-gospodarczy rozumiany jest jako rozwój gospodarki w oparciu o wiedzę i innowacje, gwarantujący wysoki poziom zatrudnienia, zapewniający zwiększenie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. To są trzy bardzo ważne obszary priorytetowe określone w strategii Europa 2020. Dokument ten jest długookresową strategią rozwoju UE na lata 2010-2020, która nastawiona jest na działania związane z niwelowaniem skutków kryzysu gospodarczego oraz strukturalnych niedoskonałości gospodarek europejskich. Europa 2020 to strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu [Komunikat Komisji z dnia 3 marca 2010].

¹ Praca naukowa finansowana ze środków finansowych na naukę w latach 2013-2014, przyznanych na realizację projektu międzynarodowego współfinansowanego

Nie wdając się w dyskusje i spory nad pojęciem konkurencyjności (nie jest to tematem niniejszego artykułu), przyjęto na potrzeby dalszych rozważań kompleksową definicję konkurencyjności międzynarodowej gospodarki według OECD. W tym ujęciu konkurencyjność zdefiniowana jest jako zdolność przedsiębiorstw, przemysłów, regionów, państw lub ponadnarodowych obszarów do generowania, w wyniku wystawienia na międzynarodową konkurencję, relatywnie wysokich dochodów z czynników produkcji oraz wysokiej stopy zatrudnienia, opartych na trwałych podstawach [Globalisation and Competitiveness 1996]. Najogólniej można powiedzieć, że jest to zdolność gospodarki/regionu do osiągnięcia możliwie największych korzyści z uczestnictwa w międzynarodowym podziale pracy².

Celem artykułu jest identyfikacja polityk sektorowych i horyzontalnych UE, w ramach których podejmowane są działania ukierunkowane na poprawę konkurencyjności regionów oraz wyodrębnienie i pogrupowanie stosowanych narzędzi. Badania naukowe związane z problematyką konkurencyjności powinny wspomagać prowadzenie polityki gospodarczej poprzez określenie najlepszej dla gospodarki/regionu ścieżki rozwoju i wskazania czynników konkurencyjności, w których rozwój należy inwestować. Prezentowane rozważania są oparte na wynikach badań prowadzonych w ramach europejskiego projektu I-C-EU [<http://www.i-c-eu.eu>].

2. Cele strategii Europa 2020

Unia Europejska wraz z opublikowaniem strategii Europa 2020 otworzyła nową kartę w swojej historii. Trwający obecnie kryzys finansowy i gospodarczy zniweczył wyniki wielu lat działań na rzecz rozwoju gospodarczego i społecznego oraz odsłonił strukturalne słabości europejskiej gospodarki. Jednocześnie należy podkreślić, że współczesny świat zmienia się bardzo szybko, a długofalowe problemy, takie jak globalizacja, rosnące zapotrzebowanie na ograniczone zasoby i starzenie się społeczeństw, stają się coraz bardziej naglące. Europa musi się zatroszczyć o przeszłość swojego społeczeństwa, dlatego też stoi przed niełatwym zadaniem. Musi wyjść z głębokiego kryzysu, zmniejszyć stopę bezrobocia i obniżyć poziom ubóstwa, a jednocześnie przejść na nowoczesną gospodarkę niskoemisyjną.

UE może odnieść sukces pod warunkiem, że na wszystkich poziomach: europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym, zostaną podjęte odpowiednie, skoordynowane działania w tym kierunku. Komisja Europejska przedstawiła w strategii siedem inicjatyw przewodnich, które umożliwią postęp w ramach każdego z priorytetów: *Unia innowacji*, *Młdzież w drodze*, *Europejska agenda cyfrowa*, *Europa efektywnie korzystająca z zasobów*, *Polityka przemysłowa w erze globalizacji*, *Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia*, *Europejski program walki z ubóstwem*. W realizacji tych siedmiu inicjatyw przewodnich będzie zaangażowana zarówno Unia Europejska, jak i państwa członkowskie. Na rysunku 1 przedsta-

² Szerzej na temat definicji pojęcia konkurencyjności [Smit 2013; Wysokińska 2002].

wiono przyporządkowanie poszczególnych obszarów działań do realizacji przyjętych priorytetów.



Rys. 1. Powiązania inicjatyw przewodnich z priorytetami strategii Europa 2020

Źródło: [Kozłak i in. 2013].

Z analizy celów priorytetowych i zaproponowanych inicjatyw kluczowych można wywnioskować, że do realizacji pierwszego z filarów przydatne będą przede wszystkim działania zaprogramowane w ramach inicjatywy *Europejska agenda cyfrowa*, *Unia innowacji* i *Młodzież w drodze*. Z prowadzonych od lat badań makroekonomicznych wynika, że w krajach rozwiniętych siłą napędową wzrostu gospodarczego są aż w 80% właśnie innowacje. Europa musi podejmować działania innowacyjne, aby wykorzystywać wyniki badań i przekształcać je na produkty i procesy stymulujące wzrost gospodarczy. Jest to ważne, ponieważ jak pokazują badania, Europa pozostaje w tyle za głównymi światowymi konkurentami [Pawłowska 2013].

Racjonalne zarządzanie zasobami jest kolejnym ze stawianych, najważniejszych działań w zakresie ochrony środowiska i wyzwań gospodarczych. Efektywne gospodarowanie zasobami podnosi konkurencyjność i umożliwia tworzenie nowych miejsc pracy, jednocześnie chroniąc zasoby naturalne. Zużycie energii ma w duży wpływ na konkurencyjność europejskiej gospodarki. Przejście na bardziej efektywne gospodarowanie zasobami i na gospodarkę niskoemisyjną jest kluczem do realizacji priorytetów filaru drugiego.

Trzeci priorytet, dotyczący wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu, jest szczególnie ważny w kontekście wydarzeń ostatniego okresu. W UE kryzys spowo-

dował zwiększenie liczby ludności zagrożonej ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Dlatego też dwie ostatnie z wymienionych inicjatyw będą miały kluczowe znaczenie w osiągnięciu celów zaprogramowanych w tym obszarze.

3. Identyfikacja polityk europejskich przyczyniających się do realizacji celów strategii Europa 2020

Działania Unii Europejskiej na rzecz osiągnięcia celów integracji i rozwoju społeczno-gospodarczego są realizowane w ramach poszczególnych polityk sektorowych i horyzontalnych. Komisja Europejska pogrupowała te działania w 12 obszarów polityki.

Tabela 1. Wpływ polityk horyzontalnych i sektorowych UE na realizację inicjatyw przewodnich strategii Europa 2020

Obszary polityki UE	Unia innowacji	Europejska agenda cyfrowa	Europa efektywnie korzystająca z zasobów	Polityka przemysłowa w erze globalizacji	Młodzież w drodze	Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia	Europejski program na rzecz walki z ubóstwem
Polityka regionalna	++	+	++	-	+	+	++
Gospodarka, finanse i podatki	+	+	+	+	-	-	-
Jednolity Rynek Europejski	-	++	+	++	+	-	+
Badania i innowacje	++	++	++	++	+	+	-
Polityka w zakresie przedsiębiorstw	+	++	++	++	-	+	-
Polityka zatrudnienia i praw socjalnych	-	-	-	-	++	++	++
Edukacja i szkolenia	+	-	-	-	++	++	+
Polityka przemysłowa	+	-	++	++	-	+	-
Polityka handlowa	+	-	+	+	-	-	+
Polityka transportowa	+	-	++	+	-	-	+
Polityka energetyczna	++	-	++	+	-	+	-
Polityka ochrony środowiska,	+	-	++	+	-	++	+

- nie ma wpływu; + umiarkowany wpływ; ++ duży wpływ

Źródło: [Koźlak i in. 2013].

W projekcie I-C-EU dokonano oceny dokumentów strategicznych poszczególnych polityk w kontekście stawianych tam priorytetów i celów zgodnych z inicjatywami strategii Europa 2020. Należy zauważyć, że niektóre z polityk UE mają bezpośredni, silny wpływ na realizację inicjatyw przewodnich. Założenia inicjaty-

wy można znaleźć wśród głównych celów konkretnej polityki oraz przewidziane są odpowiednie środki i instrumenty w programach realizowanych w ramach tych polityk. Tabela 1 zawiera ocenę oddziaływania polityk UE na realizację inicjatyw przewodnich strategii Europa 2020.

Podsumowując analizę wpływu działań podejmowanych w ramach 12 obszarów polityki UE na rzecz urzeczywistnienia i implementacji inicjatyw kluczowych strategii Europa 2020, można stwierdzić, że decydujący wpływ na inicjatywę *Unia innowacji* będą miały działania podejmowane w ramach polityki na rzecz badań i innowacji, polityki energetycznej oraz polityki regionalnej, zapewniającej źródła finansowania działań. Ponadto istotnymi obszarami są inicjatywy podejmowane w ramach polityki edukacji, przemysłowej, transportowej i ochrony środowiska.

Urzeczywistnienie inicjatywy *Europejska agenda cyfrowa* zależy przede wszystkim od takich obszarów działań, jak: polityka tworzenia jednolitego rynku, polityka przedsiębiorstw oraz polityka badań i innowacji. Natomiast *Europa efektywnie korzystająca z zasobów* ma szanse urzeczywistnienia pod warunkiem realizacji celów polityk sektorowych: energetycznej, transportowej, przemysłowej oraz ochrony środowiska, jak również polityki w zakresie badań i innowacji oraz edukacyjnej. Również wspieranie inicjatyw w skali przedsiębiorstwa ma istotne znaczenie dla osiągnięcia zakładanych celów.

Inicjatywa *Polityka przemysłowa w erze globalizacji* powiązana jest przede wszystkim z polityką przemysłową i polityką w zakresie przedsiębiorstw. Również polityki na rzecz badań i rozwoju oraz tworzenia jednolitego rynku mają ważne znaczenie dla implementacji tej inicjatywy.

Młodzież w drodze, jak również *Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia* to inicjatywy, które uzależnione są od powodzenia działań w zakresie polityki edukacji i zatrudnienia, zaś działania związane z *Europejskim programem na rzecz walki z ubóstwem* to przede wszystkim domena polityki regionalnej oraz polityki zatrudnienia.

4. Instrumenty polityki UE wpływające na poprawę konkurencyjności regionów

Realizacja strategicznych celów polityki gospodarczej Unii Europejskiej nakierowanych na poprawę konkurencyjności regionów wymaga zastosowania szerokiej gamy narzędzi. Zgodnie z podziałem czynników konkurencyjności na trzy grupy (wyposażenie w infrastrukturę i dostępność transportowa, kapitał ludzki oraz warunki rozwoju przedsiębiorczości), przyjętym w projekcie I-C-EU, analiza instrumentów polityki UE zostanie przeprowadzona w tym samym układzie. W tabeli 2 zostały określone podstawowe działania w zakresie poprawy konkurencyjności regionów, które szerzej zostaną omówione w następujących częściach artykułu.

Tabela 2. Działania UE na rzecz poprawy konkurencyjności regionów

Czynnik konkurencyjności	Podstawowe środki polityki UE
Poprawa wyposażenia w infrastrukturę i dostępności transportowej	<ul style="list-style-type: none"> • europejskie programy infrastrukturalne • oddziaływanie na przepustowość i jakość infrastruktury • instrumenty finansowe wykorzystywane w realizacji inwestycji
Poprawa produktywności kapitału ludzkiego	<ul style="list-style-type: none"> • zmiany w systemach edukacji • działania na rzecz szkoleń i kształcenia dorosłych • poprawa efektywności rynku pracy
Poprawa warunków rozwoju przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie sprzyjającego otoczenia dla przedsiębiorczości • rozwój działalności badawczo-rozwojowej • działania na rzecz wdrażania i rozprzestrzeniania innowacji • wspieranie internacjonalizacji przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Koźlak i in. 2013].

4.1. Instrumenty wpływające na poprawę wyposażenia w infrastrukturę i dostępności transportowej

W polityce spójności dąży się do harmonijnego i jednolitego rozwoju całości terytorium Unii z uwzględnieniem poszczególnych regionów. Jednym z wymiarów tej polityki jest równy dostęp obywateli do urzędzeń, usług i wiedzy, niezależnie od tego, gdzie mieszkają. Zwykle dostępność jest definiowana w kategoriach infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej oraz sieci zaopatrzenia w energię. Podstawowym celem rozwoju sieci infrastrukturalnych UE jest integracja rozproszonej infrastruktury narodowej w jeden spójny i uzupełniający się system.

Transeuropejska sieć transportowa TEN-T jest podstawą systemu transportowego Unii Europejskiej. Jest ona niezbędna, aby system transportowy spełniał ekonomiczne, społeczne i ekologiczne potrzeby społeczeństwa, związane m.in. z zapewnieniem funkcjonowania wspólnego rynku i poprawą spójności między państwami członkowskimi. Do tej pory wytyczne TEN-T obejmowały dwa poziomy planowania: poziom sieci kompleksowej (zarys planów sieci kolejowych, drogowych, śródlądowych wodnych, transportu kombinowanego oraz portów i portów lotniczych) oraz poziom 30 projektów priorytetowych. Natomiast w nowych wytycznych długookresowej strategii rozwoju sieci TEN-T [Rozporządzenie z 11 grudnia 2013] zrezygnowano ze wskazywania projektów priorytetowych, natomiast określono sieć bazową i stanowiącą jej rozwinięcie sieć kompleksową (na poziomie krajowym i regionalnym).

Sieć bazową utworzą połączenia i węzły transportowe, w których koncentrują się główne przepływy międzynarodowe osób i ładunków. Korytarze sieci bazowej powinny przyczynić się do rozwoju infrastruktury tak, aby rozwiązać problem wąskich gardeł, zintensyfikować połączenia transgraniczne oraz poprawić wydajność i zrównoważony rozwój sieci transportowej. Sieć bazowa ma powstać do końca 2030 r., natomiast sieć kompleksowa powinna być ukończona do końca 2050 r.

W dokumencie tym można znaleźć stwierdzenie, iż „Planowanie, rozwijanie i użytkowanie transeuropejskich sieci transportowych przyczynia się do osiągnięcia głównych celów Unii, zawartych między innymi w Strategii Europa 2020” [Rozporządzenie z dnia 11 grudnia 2013].

Zwiększenie przepustowości i jakości infrastruktury transportowej związane jest głównie z zastosowaniem technologii ICT (*Information and Communication Technology*). Wielki potencjał inteligentnych systemów transportowych (ITS) leży w ich szerokiej gamie zastosowań w różnych gałęziach transportu, zarówno w przewozach osób, jak i ładunków. W transporcie drogowym aplikacja ITS obejmuje na przykład: dynamiczne zarządzanie ruchem (w tym zmienne ograniczenia prędkości, wytyczne dotyczące parkowania oraz wsparcie nawigacji informacjami dostarczanymi w czasie rzeczywistym), elektroniczny pobór opłat, informacje dla podróżnych w czasie rzeczywistym oraz różne systemy wspomagania kierującego pojazdem, jak elektroniczna kontrola stabilności, ostrzeganie o najechaniu na linię oddzielającą pasy ruchu. ITS mogą również ułatwiać powiązanie różnych form transportu. W pozostałych gałęziach transportu realizowane są głównie inicjatywy związane z zarządzaniem ruchem i zapewnieniem bezpieczeństwa. Komisja Europejska podejmuje działania, aby utworzyć ujednoliczoną architekturę inteligentnych systemów transportowych we wszystkich państwach członkowskich [Kozłak i in. 2013].

Wydajna infrastruktura energetyczna jest niezbędna do poprawnego funkcjonowania wewnętrznego rynku energii. Ważne jest osiągnięcie celów Unii Europejskiej w zakresie zrównoważonego rozwoju, konkurencyjności i bezpieczeństwa dostaw energii. Utworzenie schematów sieci energetycznych w skali Europy i połączenie w ten sposób sieci krajowych pozwala na przesyłanie energii elektrycznej i gazu pomiędzy rynkami, które dotychczas funkcjonowały na poziomie krajowym. Wymaga to znacznych inwestycji w istniejące sieci gazowe i elektroenergetyczne oraz szybkiego rozwoju ich wzajemnych powiązań. Energetyczne sieci transeuropejskie są obecnie słabo rozwinięte z powodu niedostatecznego finansowania.

Rozwój infrastruktury ICT jest uważany za jeden z ważniejszych czynników rozwoju regionalnego i lokalnego. Utworzenie sieci internetowych łączy szerokopasmowych jest warunkiem wstępnym realizacji idei społeczeństwa informacyjnego. Łączy szerokopasmowe mogą przyczynić się do dostarczania nowych usług, rozszerzenia możliwości inwestycyjnych, stworzenia nowych miejsc pracy i poprawy produktywności wielu procesów gospodarczych. Biorąc pod uwagę cel Komisji, jakim jest osiągnięcie 100% zasięgu usług szerokopasmowych, konieczne będą znaczne inwestycje w budowę nowych sieci, zwłaszcza na obszarach wiejskich i położonych peryferyjnie.

Projekty inwestycji infrastrukturalnych, wchodzące w skład transeuropejskich sieci TEN-T, TEN-E i eTEN, są wspierane w ramach różnych programów i mogą otrzymywać dotacje z UE, z reguły w formie dofinansowania. W szczególności fundusze mogą pochodzić z następujących źródeł:

- linia budżetowa TEN,
- Fundusz Spójności (tylko transport),
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- Europejski program energetyczny na rzecz naprawy gospodarczej (tylko energia),
- pożyczki i gwarancje Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI).

Ponadto projekty TEN-T i TEN-E mogą otrzymać dofinansowanie ze środków Programu Ramowego Wspólnoty w zakresie B+R. Na następną perspektywę finansową na lata 2014-2020 stworzono nowy instrument Łącząc Europę. O ile Unia Europejska przeznaczająca znaczne środki na rozwój infrastruktury transportu, o tyle w przypadku finansowania inwestycji w dziedzinie infrastruktury energetycznej i telekomunikacyjnej dotacje z Unii Europejskiej pełnią bardzo ograniczoną rolę [Koźlak i in. 2013].

4.2. Instrumenty poprawiające jakość kapitału ludzkiego

Kapitał ludzki jest postrzegany jako jedna z podstawowych determinant konkurencyjności współczesnej gospodarki. Istniejący system edukacji jest głównym czynnikiem wpływającym na rozwój kapitału ludzkiego i jego przystosowanie zarówno do obecnych, jak i przyszłych potrzeb rynku pracy. Unia Europejska przyczynia się do rozwoju wysokiej jakości edukacji poprzez zachęcanie do współpracy między państwami członkowskimi, projektowanie wspólnych programów nauczania, tworzenie sieci współpracy, wymianę informacji, nauczanie języków obcych oraz wspieranie mobilności obywateli. Zmiany w systemie edukacji mają na celu poprawę jakości wykształcenia obywateli, zwiększenie ich kompetencji społecznych i zawodowych oraz lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy.

UE wprowadziła wiele inicjatyw na różnych poziomach kształcenia i szkolenia. Przede wszystkim ustanowiła ramy kluczowych kompetencji, które są ważne dla idei „kształcenia przez całe życie”. Ramy kluczowych kompetencji składają się z zestawu konkretnych kompetencji integralnie połączonych. Kompetencje są rozwijane poprzez działania i interakcje w trakcie edukacji formalnej i nieformalnej.

Szczególne uwagę jest zwracana na szkolnictwo wyższe. Szkolnictwo wyższe odgrywa zasadniczą rolę w społeczeństwie, przyczyniając się do tworzenia nowej wiedzy i wspierając innowacyjność. W latach 1999-2010 wszystkie działania były ukierunkowane na stworzenie Europejskiej Przestrzeni Szkolnictwa Wyższego. Ważnym motorem zmian i reform w europejskim szkolnictwie wyższym jest proces boloński. Celem tego procesu jest zbliżenie systemów szkolnictwa wyższego krajów europejskich oraz doprowadzenie do wzajemnego uznawania stopni i kwalifikacji akademickich, co w rezultacie ma polepszyć mobilność i wymianę kadr między instytucjami.

Szkolenia zawodowe i uczenie się dorosłych to ważne elementy programu uczenia się przez całe życie. Rola UE w tym zakresie polega na wzmocnieniu kształcenia zawodowego w Europie oraz zachęcaniu dorosłych do udziału w różnych for-

mach kształcenia formalnego i nieformalnego. Kształcenie dorosłych może pomóc w osiągnięciu celów strategii Europa 2020 przez poprawę ich zdolności w dostosowywaniu się do zmian na rynku pracy. Kształcenie dorosłych umożliwia podnoszenie kwalifikacji i przekwalifikowywanie się osób dotkniętych bezrobociem, restrukturyzacją i zmianą ścieżki kariery, jak również w istotny sposób przyczynia się do integracji społecznej, aktywności obywatelskiej i rozwoju osobistego. Niski udział społeczeństwa w kształceniu ustawicznym dorosłych jest dużym problemem w większości krajów europejskich i dlatego UE wspiera politykę edukacyjną w tym zakresie [Kozłak i in. 2013].

Środki polityki Unii Europejskiej ukierunkowane na poprawę wydajności pracy nie koncentrują się wyłącznie na systemie edukacji i kształceniu ustawicznym, ale również na zwiększeniu efektywności rynku pracy. Za najlepszy sposób przystosowywania europejskich rynków pracy do zmian, Unia Europejska uznała model *flexicurity*. Model ten stanowi połączenie elastycznych rynków pracy oraz wysokiego poziomu pewności zatrudnienia [Marchlewska 2011]. Unia Europejska zaleca *flexicurity* państwom członkowskim jako model polityki rynku pracy, który ma służyć zwiększeniu wskaźnika zatrudnienia, poprawie jakości miejsc pracy, a także zmodernizowaniu europejskich systemów zabezpieczenia społecznego, jednak nie zakłada stworzenia jednolitego modelu we wszystkich krajach UE. Poszczególne kraje powinny opracować własną politykę dostosowaną do swoich uwarunkowań. Realizację celów *flexicurity* wspomagają środki funduszy UE, przede wszystkim Europejskiego Funduszu Społecznego [Kłós 2009].

4.3. Poprawa warunków rozwoju przedsiębiorczości

Środowisko przedsiębiorczości odgrywa ważną rolę w kształtowaniu konkurencyjności ze względu na jej bezpośredni wpływ na pozycję rynkową przedsiębiorstw. Lepsze otoczenie przedsiębiorczości można osiągnąć poprzez działania pozytywne lub poprzez powstrzymanie się od działań, które mogłyby zaszkodzić przedsiębiorstwom. Do tej pierwszej grupy zalicza się działania, które zapewniają łatwiejszy dostęp do finansowania, wpływają na przyspieszenie procedur administracyjnych związanych z biznesem, zmniejszenie podatków, zmniejszenie liczby potrzebnych pozwoleń itp. Kwestią istotną z punktu widzenia UE jest ujednoczenie przepisów prawnych i stworzenie planów działań mających wpływ na stworzenie przedsiębiorstwom równych szans na rynku, niezależnie od kraju pochodzenia.

Instrumentami, które mają największy wpływ na rozwój przedsiębiorczości, są: podatki (UE dąży do ujednoczenia stawek podatkowych między państwami członkowskimi) oraz specjalne instrumenty finansowe, których zadaniem jest poprawienie dostępu do źródeł finansowania, szczególnie dla MSP.

Bardzo ważne dla tworzenia środowiska sprzyjającego konkurencyjności są zarówno zasady konkurencji mające zastosowanie do przedsiębiorstw, a także te dotyczące pomocy państwa. Przepisy UE dotyczące konkurencji zostały zaprojektowane w celu zapewnienia uczciwych i równych warunków dla wszystkich przed-

siębiorstw. Komisja Europejska ma możliwości podejmowania działań zapobiegających nieuczciwej konkurencji lub zakazania praktyk monopolistycznych.

Innowacje mają kluczowe znaczenie dla utrzymania konkurencyjności UE na rynku światowym, tworzenia lepszych miejsc pracy, a także rozwoju społeczeństwa i poprawy jakości życia. Unii Europejska dysponuje wieloma instrumentami wsparcia działań na rzecz podnoszenia innowacyjności. Na poziomie UE stworzone zostały platformy współpracy między przedsiębiorstwami, instytucjami naukowymi i finansowymi oraz innymi partnerami w ramach Wspólnego Obszaru Badawczego, Europejskich Platform Badawczych czy Europejskiego Programu Współpracy w dziedzinie badań naukowo-technicznych [Zygierewicz 2011].

W ramach inicjatywy flagowej *Unia innowacji* [Komunikat Komisji z 6 października 2010] zaproponowano wiele instrumentów. Do najważniejszych należy zaliczyć instrumenty finansowe, które zapewnią fundusze na prowadzenie badań i wdrażanie innowacji. Nowy program Horyzont 2020 na lata 2014-2020 zapewni 80 mld EUR na badania i innowacje. Program ten łączy wszystkie dotychczasowe formy finansowania badań i innowacji (programy ramowe na rzecz badań i rozwoju technologicznego, programy ramowe na rzecz konkurencyjności i innowacji oraz działania Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii).

Poza tym, zaproponowano wdrożenie kilku środków z zakresu ochrony patentowej, standaryzacji, zamówień publicznych i inteligentnych regulacji prawnych. Komisja Europejska opracowała strategię poprawy europejskiej standaryzacji, w której podkreśla potrzebę ulepszenia metod ustanawiania norm i ich wykorzystywania w Europie w celu zwiększenia oddziaływania norm europejskich i międzynarodowych na długoterminową konkurencyjność przemysłu europejskiego [http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/pl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.9.7.html].

5. Zakończenie

W coraz większym stopniu konkurencyjność i dobrobyt zależą od zdolności obywateli danego obszaru i przedsiębiorstw na nim zlokalizowanych do jak najlepszego wykorzystania jego zasobów. W globalnym i powiązanim wzajemnie świecie, konkurencyjność zależy również od budowania związków z innymi regionami tak, aby zapewnić skoordynowane i zrównoważone wykorzystanie wspólnych atutów. Współpraca wraz z transferem technologii i idei, jak również towarów, usług i kapitału, w tym kapitału pracy, staje się coraz bardziej znaczącym elementem rozwoju terytorialnego oraz kluczowym czynnikiem wpływającym na długoterminowy i zrównoważony wzrost gospodarczy w całej Europie.

Unia Europejska podejmuje wiele działań, których celem jest poprawa konkurencyjności regionów i ugrupowania jako całości. Analiza obszarów, w których działania są podejmowane oraz instrumentów wykazała ich dużą różnorodność i wielokierunkowość oddziaływania. Bardzo ważną rolę odgrywają instrumenty

finansowe, w tym fundusze strukturalne, bez których wiele regionów słabiej rozwiniętych nie miałyby szans poprawienia swojej trudnej sytuacji.

Za niezwykle ważne należy uznać działania na rzecz koordynacji pomiędzy politykami sektorowymi i horyzontalnymi, które pozwolą zmaksymalizować efekty synergii i uniknąć ewentualnych konfliktów. Efektywna gospodarka zasobami i zrównoważony rozwój stanowią centralną oś unijnej polityki społeczno-gospodarczej.

Literatura

- Globalisation and Competitiveness: Relevant Indicators, 1996, STI Working Papers, no. 5, OECD, Paris, <http://www.oecd.org>.
- I-C-EU – Impact of Transport Infrastructure on International Competitiveness of Europe, Project co-funded by the European Commission within the Seventh Framework Programme, Theme 7 Transport, <http://www.i-c-eu.eu>.
- Kłos B., 2009, *Flexicurity w polityce Unii Europejskiej*, Biuro Analiz Sejmowych, INFOS nr 16 (63).
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów z dnia 6 października 2010 r.: Projekt przewodni strategii Europa 2020 – Unia innowacji, KOM(2010) 546 wersja ostateczna.
- Komunikat Komisji: Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna, 3.03.2010..
- Koźlak A., Pawłowska B., Borkowski P., Bąk M., Burnewicz J., Adamowicz E., 2013, *A review of EU policy approach to improve international competitiveness in Europe*, Deliverable 4.1 of I-C-EU project for European Commission, <http://www.i-c-eu.eu/deliverables/I-C-EU-WP4-D4.1-UG.pdf>.
- Marchlewska K., 2011, *Flexicurity – model elastycznego rynku pracy i bezpieczeństwa socjalnego na miarę Europy 2020?*, http://ec.europa.eu/polska/news/opinie/110107_flexicurity_pl.htm.
- Pawłowska B., 2013, *Polityka transportowa w zakresie inwestycji infrastrukturalnych w realizacji inicjatyw Strategii Europa 2020*, Zeszyty Naukowe UG Ekonomika Transportu i Logistyka nr 48.
- Polityka innowacyjności, Parlament Europejski, http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/pl/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.9.7.html.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylające decyzję nr 661/2010/UE, Dz.U. L 348 z 20/12/2013.
- Smit M.J., 2013, *Issues of competitiveness and regional growth in relation to transport infrastructure investment: a literature review on assessment methodology. Deliverable 1.1 for the I-C-EU project*, TML, Leuven, <http://www.i-c-eu.eu/deliverables>.
- Wysokińska Z., 2002, *Konkurencyjność w międzynarodowym i globalnym handlu towarami technologicznie intensywnymi (high-tech)*, Studia Europejskie, nr 1.
- Zygierewicz A., 2011, *Polityka innowacyjna Unii Europejskiej*, „Studia BAS”, nr 1(25).

THE EUROPEAN UNION ACTIVITIES TO IMPROVE THE REGIONS COMPETITIVENESS

Summary: Improvement of the European Union competitiveness has been an important goal of economic policy for a long time. The actions taken in accordance with the guidelines of the Europe 2020 strategy have to serve for improving EU competitiveness. The purpose of this article is to identify sectoral and horizontal policies of the EU, which efforts are aimed at improving the competitiveness of the regions and to identify the measures within each policy to realize these goals. The analysis of EU policy instruments will be carried out by distinguishing three main categories of tools i.e., to improve the provision of infrastructure and transport accessibility, productivity of human capital and the business climate. This article is based on work done within the EU 7 Framework Programme project I-C-EU (Impact of Transport Infrastructure on International Competitiveness of Europe).

Keywords: competitiveness, regions, European Union, EU economic policy, EU policy measures, transport infrastructure.